

керівництвом, та історичним факультетом Одеського державного університету ім. І. І. Мечнікова.

Працюючи на історичному факультеті, В. Н. Станко створює кафедру археології та етнології України, яку і очолює з перших днів її існування. При кафедрі відкрито лабораторію археології та етнографії Степової України, де засереджено матеріали археологічних та етнологічних досліджень кафедри, в т. ч. колекція пізньопалеолітичної пам'ятки Анетівка 2. З 1993 р. В. Н. Станко — декан історичного факультету. Він докладає багато зусиль до оптимізації роботи факультету, поліпшення учбового процесу та створення науково-педагогічного центру з археології та етнології. У 1996 р. його зусиллями на історичному факультеті відкрито спеціальність — археологія.

За ці роки В. Н. Станком багато зроблено в суто науковому плані. Він очолює ряд новобудовних експедицій у Північному Причорномор'ї, у процесі яких було відкрито багато різноманітних археологічних пам'яток на півдні України. Зокрема, під час дослідження мезолітичного поселення Мирне, ним було запроваджено найновішу методику розкопок, що дозволило створити комплексну теорію вивчення господарсько-побутових комплексів мезоліту. На основі цих досліджень В. Н. Станком була видана монографія «Мирное. Проблема мезоліта степей Северного Причерноморья» (К., 1982) і захищена докторська дисертація. У 1978 р. він відкриває новий комплекс стоянок первісної людини поблизу с. Анетівка Миколаївської обл. За матеріалами цих пам'яток у співавторстві зі своїми колегами була видана монографія «Позднепалеолитическое поселение Анетовка 2» (К., 1989) і успішно розробляються ним та його учнями складні питання історії стародавніх мисливців на бізона в степах Північного Причорномор'я.

Теоретичні концепції В. Н. Станка, в яких він розробляє питання палеоекології, палеоекономіки, палеосоціології та духовної культури первісних суспільств на терені сучасної України, були викладені в низці доповідей на міжнародних форумах та публікаціях у вітчизняних та закордонних наукових виданнях.

У своїх дослідженнях В. Н. Станко прагне, по-перше, до глибокого знання історичних фактів (археологічних джерел), а, по-друге — до широкого їх осмислення в контексті загального культурно-історичного процесу, у співвідношенні і взаємодії суспільства та природи.

Вітаючи Володимира Никифоровича з ювілеєм, його численні учні, колеги та друзі бажають йому міцного здоров'я, довгих років служіння науці та подальших творчих досягнень та відкриттів.

ДО 70-РІЧЧЯ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛОВИЧА БАРАНА

Відомому українському вченому — члену-кореспонденту НАН України, доктору історичних наук, професору, лауреату Державної премії України Володимиру Даниловичу Барану виповнилось 70 років.

Він народився 9 серпня 1927 р. в с. Дем'янів Галицького р-ну нинішньої Івано-Франківської обл. Після закінчення початкової школи в рідному селі В. Д. Баран вчився у неповній середній школі в м. Бурштині. Продовжив освіту лише після тяжких років німецько-фашистської окупації, закінчивши Рогатинське педагогічне училище. Остаточно він обрав свій майбутній фах 1946 р., коли вступив до історичного факультету Львівського педагогічного інституту. З 1950 р. починається відлік трудового стажу В. Д. Барана.

Відколи В. Д. Баран був зарахований на посаду молодшого наукового співробітника відділу археології Інституту суспільних наук (1953 р.), професійна діяльність ювіляра пов'язана з археологією. Вже перші експедиційні дослідження визначили коло наукових інтересів В. Д. Барана — вивчення проблеми походження та ранньої історії слов'ян. Цим питанням присвячено

і перші публікації, що з'явилися 1955 р. 50-ті рр. стали визначальними у вивченні ранньослов'янських пам'яток. Починаючи з цього часу, старожитності VI—VII ст. посіли чільне місце у дослідженнях зі слов'янської археології. Пам'ятки Подністров'я римського часу склали джерельну базу кандидатської дисертації, яку В. Д. Баран захистив у 1958 р. Перша монографія дослідника «Поселення перших століть нашої ери біля с. Черепин» побачила світ 1961 р.

Упродовж 1960—1964 рр. Володимир Данилович проводить дослідження в зоні Бурштинської ДРЕС. Завдяки розкопкам на поселеннях Ріпнів I, II, Ракобути, Зелений Гай, Бовшів I, II, Звинячин, Підріжжя, Макарівка, Дем'янів значно збільшується джерельна база для вивчення етнокультурних процесів, що відбувались у Подністров'ї в I тис. н. е. Вчений активно розробляє проблему формування ранньосередньовічних слов'янських старожитностей

на основі своєрідної групи черняхівських пам'яток.

В 1967 р. В. Д. Баран викладає на історичному факультеті Львівського університету, де обіймає посаду доцента кафедри історії УРСР. З 1969 р. діяльність Володимира Даниловича Барана пов'язана з Інститутом археології НАН України, де він працює заступником директора, в. о. директора, а з 1974 р. завідувачем відділом слов'янської археології, створеним завдяки його ініціативі.

Введенню до наукового обігу нових, відкритих і досліджених В. Д. Бараном ранньослов'янських пам'яток VI—VII ст. Подністров'я, було присвячено монографію «Ранні слов'яни між Дністром і Прип'яттю» (1972 р.). Нові матеріали і розробки склали основу докторської дисертації, що була успішно захищена в 1973 р.

Наступним кроком у вивченні старожитностей регіону стала узагальнююча монографія «Черняхівська культура (за матеріалами Верхнього Дністра та Західного Бугу)» (1981). У центрі праці стоїть проблема участі черняхівського населення у процесах формування праязкої культури, що належала ранньосередньовічним слов'янам.

Широкі дослідження ранньослов'янських поселень другої половини I тис. н. е. Рашків I, II, III протягом 1975-1978 рр. дозволили всебічно вивчити розвиток слов'янського села як явища ранньосередньовічного суспільства. Поселення Рашків III — перше селище праязкої культури, де існувало понад

100 жител, досліджено повністю. Введенню до наукового обігу цих матеріалів присвячено монографію «Пражская культура Поднестровья (по материалам поселений у с. Рашков)» (1988).

Етапним є дослідження поселення поблизу с. Теремці Хмельницької обл. в 1979—1980 рр. Матеріали цього поселення разом з іншими комплексами кінця IV—V ст., що охоплюють велику територію і тягнуться вздовж межі лісової та лісостепової смуги від верхів'їв Псла на сході до верхів'їв Південного Бугу, Пруту і Дністра на південному заході, дозволили виділити окремий хронологічний етап, що передус старожитностям VI—VII ст.

Саме проблема формування слов'янської етнокультурної спільності досліджується в колективній монографії «Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период» (1990), відповідальним редактором і натхненником якої був В. Д. Баран. Робота підсумовує багаторічні дослідження працівників відділу слов'янської археології. Нова концепція етногенезу слов'ян, розроблена В. Д. Бараном та колективом відділу, полягає у виділенні слов'янських пам'яток серед поліетнічних культур першої половини I тис. н. е. на території України і ретроспективою прив'язки їх до чітко визначених слов'янських старожитностей раннього середньовіччя.

Державна премія України в галузі науки і техніки (1991 р.) стала об'єктивною оцінкою внеску науковців відділу, насамперед В. Д. Барана, в розвиток української археології.

В. Д. Баран є автором понад 170 друкованих праць, має 6 авторських і є співавтором 7 колективних монографій. Наукові праці ювіляра є вагомим внеском у вивчення проблеми ранньої історії слов'ян.

Визнанням плідної наукової роботи В. Д. Барана стало обрання його членом-кореспондентом НАН України в 1995 р.

Під керівництвом В. Д. Барана сформувалась наукова школа археологів-славістів, підготовлено й захищено 12 кандидатських дисертацій. У відділі пройшли апробацію 5 докторських дисертацій.

В. Д. Баран систематично виступає з доповідями на регіональних і міжнародних конференціях, конгресах, симпозіумах і семінарах з проблем історичного розвитку населення Східної і Центральної Європи. Внесок ювіляра в розвиток європейської археології належним чином відзначено на міжнародному рівні. В. Д. Баран є членом Бюро Постійного виконавчого комітету Унії слов'янської археології, почесним членом-кореспондентом Німецького археологічного інституту. Його монографія, присвячена дослідженню ранньослов'янських поселень поблизу с. Рашків, була видана у ФРН (1986 р.). Протягом 1981—1991 рр. Володимир Данилович Баран працював у складі спільної німецько-української експедиції, що вивчала старожитності в м. Ольденбурзі (Німеччина).

Ювіляр і зараз плідно працює. Своє 70-річчя він зустрічає на археологічних дослідженнях Давнього Галича; готує чергову монографію, присвячену пошукам історичних коренів слов'янства за даними археології. Бажасмо Володимир Даниловичу здійснення усіх творчих задумів та міцного здоров'я на довгі роки життя!